

Leiden

Burgemeester en Wethouders

Retouradres: Postbus 9100, 2300 PC Leiden

Wmo-adviesraad
T.a.v. Jelke Dijkstra
Oude Rijn 44b/c
2312 HG Leiden

Gemeente Leiden
Bezoekadres Stadhuis
Stadhuisplein 1
Postadres Postbus 9100
2300 PC Leiden
Telefoon 14071
E-Mail l.perdijk@leiden.nl
Website www.leiden.nl/gemeente

Datum 1 maart 2016
Ons kenmerk Z/16/255349
Onderwerp Reactie n.a.v. Ongevraagd Advies Langer Zelfstandig
Wonen van 31 december 2015

Contactpersoon Lilja Perdijk
Doorkiesnummer 071 516 5085

Geachte leden van de Wmo-adviesraad,

Op 31 december 2015 heeft u het ongevraagde advies Langer Zelfstandig Wonen aangeboden aan het college van B&W. In het advies beschrijft u het speelveld met betrekking tot langer zelfstandig wonende (kwetsbare) ouderen. Middels deze brief wil ik u hartelijk bedanken voor uw uitvoerige en waardevolle advies.

Landelijke ontwikkelingen als de vergrijzing en de maatregel 'langer thuis wonen' maken dat ook gemeente Leiden zich in samenwerking met inwoners en partners in de stad inzet voor het thema langer zelfstandig wonen. In uw advies pleit u voor integraal gemeentelijk beleid. Ook wij zien op dit thema de noodzaak van domein overstijgende en integrale samenwerking, zowel binnen de gemeente als met partners in de stad. Daarom wordt er binnen de gemeente samengewerkt tussen Wmo, wonen en ruimtelijke ordening. Daarnaast hebben we ons de afgelopen maanden o.a. samen met kartrekkers van burgerinitiatieven in de stad, zorg- en welzijnsorganisaties, het Ouderenberaad Zorg en Welzijn regio Zuid-Holland Noord en kennisinstellingen als de Leyden Academy on Vitality and Ageing (LAVA), georiënteerd op langer zelfstandig wonen.

In het bijgevoegde analyse- en actieplan Langer Zelfstandig Wonen¹ vindt u het resultaat van deze verkenning. In het plan worden korte en lange termijn acties benoemd om aan te geven wat gemeente Leiden de komende jaren op dit gebied wil ondernemen. Uw ongevraagde advies was waardevolle input voor dit plan. De verantwoordelijke wethouders, Roos van Gelderen (Jeugd, Zorg en Welzijn) en Paul Laudy (Bouw en Openbare Ruimte), zijn akkoord met de start van de korte termijn actie (Pilot Langer Zelfstandig Wonen). Bij een positieve evaluatie van de pilot, zullen ook de in het plan benoemde lange termijn acties van start gaan.

---

¹ Bijgevoegd analyse- en actieplan Langer zelfstandig wonen betreft een werkdocument. U ontvangt dit plan ter informatie. U wordt derhalve verzocht dit vertrouwelijke document niet openbaar te maken.

In de bijlage² vindt u onze reactie op uw advies. Daarin gaan we uitvoeriger in op de overeenkomsten tussen het analyse- en actieplan, de door u uitgebrachte adviezen³, en de manier waarop we daar gehoor aan geven. We nodigen u graag uit voor de pilotbijeenkomsten (in april/mei 2016), zodat u een waardevolle bijdrage kunt blijven leveren aan de Leidse acties op het gebied van langer zelfstandig wonen.

Het college van burgemeester en wethouders
Namens dezen,

Hoogachtend,

drs. (l.) Irene Baard
teammanager Beleid Maatschappelijke Ontwikkeling
gemeente Leiden

---

² Bijlage 1: Reactie op het Ongevraagd Advies 'Langer Zelfstandig Wonen' van 31 december 2015.

³ Bijlage 2: Adviezen uit het Ongevraagd Advies 'Langer Zelfstandig Wonen' van 31 december 2015.

Bijlage 1 - Reactie op het ongevraagd advies 'Langer Zelfstandig Wonen'

In uw advies pleit u voor integraal gemeentelijk beleid. Ook wij zien samenhang tussen verschillende beleidsterreinen en onderschrijven de noodzaak van het voeren van inclusief beleid op dit terrein. Langer zelfstandig wonen is een domein overstijgende opgave. Ook wij denken dat langer zelfstandig wonen naast veranderingen in zorg, welzijn en ondersteuning, ook consequenties heeft voor de inrichting van de openbare ruimte. Daarom werken wij, zoals we eerder in de brief aangaven, binnengemeentelijk samen tussen Wmo, wonen en ruimtelijke ordening. In deze bijlage zullen we op hoofdlijnen ingaan op de 23 door u uitgebrachte adviezen.

Een overzichtelijk ondersteuningsaanbod

Middels bijeenkomsten (zoals die op 28 januari 2016, 'Dementiezorg in de toekomst' en de bijeenkomst voor sociaal wijkteams en zorgaanbieders op 16 februari 2016) inventariseren we of het ondersteuningsaanbod toereikend en kwalitatief is. We inventariseren knelpunten, kijken wat goed gaat en hoe we dat kunnen versterken. U zult daar ook in de toekomst voor worden uitgenodigd, zodat u op de hoogte blijft van de ontwikkelingen en input kunt leveren (advies 1). Uw input, die van het Platform Gehandicapten, de monitor sociaal domein en signalen die ons via de backoffice, sociaal wijkteams of andere kanalen bereiken, zijn hierin van belangrijke toegevoegde waarde. We realiseren ons hoe belangrijk welzijn is voor vroeg signalering en preventie. Dat is onderdeel van onze toekomstvisie voor het sociaal domein (advies 2). We scholen de sociaal wijkteams op de uitvoering van actuele beleidsregels. Daarbij vertellen we de sociaal werkers gratis en onafhankelijke cliëntondersteuning bij ieder gesprek expliciet te benoemen (advies 3).

Het benutten van bestaande structuren binnen wijken en buurten

Met de in het analyse-en actieplan Langer Zelfstandig Wonen voorgestelde korte termijn actie, de Pilot Langer Zelfstandig Wonen in vier Leidse buurten, sluiten we aan bij initiatieven van ouderen zelf (advies 8). In paragraaf 5.3 van het plan omschrijven we de redenen om ons met de pilot aan te sluiten bij het burgerinitiatief van Ouderencontact Profburgwijk (voorheen 'Wijkgroep Ouderen') (advies 13). Het Ouderencontact Profburgwijk is actief in de volgende buurten: Professorenwijk-Oost, Professorenwijk-West, Burgermeesterwijk en Rijndijkbuurt. Met de pilot stimuleren we initiatieven niet alleen in woord, maar ook in daad (advies 10). Ouderencontact Profburgwijk organiseert activiteiten voor een achterban van 250 ouderen in de genoemde pilotbuurten. Met wekelijkse activiteiten (van koffietafels tot wandelgroepen) stimuleert het Ouderencontact sociale contacten onder ouderen. Dit draagt bij aan het welbevinden van ouderen. Met de pilot verkennen we welke bijdrage we kunnen leveren aan een verdere verkenning van de vraag 'Wat is er voor nodig om te zorgen dat mensen in deze buurten zo lang mogelijk zelfstandig kunnen wonen?'. Middels onderzoek en pilotbijeenkomsten willen we de woonsituatie en woonbehoefte van ouderen in deze buurten verder inventariseren.

Op de lange termijn (2016-2020) willen we middels een Leertraject Langer Zelfstandig Wonen ook in andere buurten en wijken in Leiden aandacht besteden aan Langer Zelfstandig Wonen. Zoals we in ons plan benoemen, gaat het bij langer zelfstandig wonen niet alleen om ouderen, maar ook om mensen met een psychische en sociaal-maatschappelijke problematiek die toezicht en begeleiding nodig hebben (de beschermd wonen doelgroep). Bij het leertraject Langer Zelfstandig Wonen op lange termijn, zal dus ook deze groep inwoners betrokken worden. Ook betrekken we lokaal betrokken en aanwezige welzijn- en zorgorganisaties, woningcorporaties, (particuliere)marktpartijen en andere geïnteresseerden om op bijeenkomsten in de stad samen te werken op dit thema. Het langere termijn traject zal dan ook breed worden gecommuniceerd. Dit is een kwestie van het leveren van maatwerk. In elke wijk/ buurt zal een andere situatie bestaan die om een andere vorm van ondersteuning en facilitering van de gemeente vraagt.

Met de pilot en het leertraject verkennen we op welke manier we als gemeente kunnen bijdragen. Dat kan van meedenken, kennisdeling en onderzoek tot het verbinden van partners, het organiseren van bijeenkomsten en het zo nodig beschikbaar stellen van financiële middelen. In samenwerking met inwoners en (lokale) partners inventariseren we de lokale knelpunten en mogelijkheden. We inventariseren wat lokale initiatieven voor de buurt betekenen en hoe waardevolle initiatieven behouden kunnen blijven (advies 18). Vervolgens maken we afspraken over de taken die verschillende partijen op pakken om gezamenlijk te werken aan een vitale leefomgeving die zo veel mogelijk tegemoet komt aan de (woon)behoeften van de inwoners. Onder andere ouderen (advies 9) worden actief betrokken bij het leertraject en gevraagd mee te denken op bijeenkomsten en zo nodig op andere nog uit te werken manieren. Zij worden middels de pilot en het leertraject geïnformeerd over mogelijkheden en kaders op het gebied van wonen, welzijn, zorg (advies 4). Middels de pilot en het leertraject worden inwoners zelf ook gestimuleerd na te denken over hun leef- en woonsituatie (advies 17).

Ouderenpanel, digivaardigheid en domotica

We hebben contact met het Ouderenberaad Welzijn en Zorg Zuid-Holland Noord. Zij hebben een achterban van ouderen in regio Holland Rijnland die zij zo nodig kunnen bevragen op verschillende thema's. Verder betrekken we de inwoners waar het om gaat zelf bij het leertraject Langer Zelfstandig Wonen. Zoals u in paragraaf 4.2 van het analyse- en actieplan kunt lezen, komt de lokale situatie van inwoners middels interviews aan bod (advies 5). Dit is waardevolle informatie. Middels de pilot en het leertraject zijn we in gesprek met ouderen zelf. Zij zijn immers de ervaringsdeskundigen (advies 14). In het analyse- en actieplan komt een inwoner uit een van deze vier pilotbuurten aan het woord. Wat betreft domotica werken we samen met o.a. het LUMC, Hogeschool Leiden en de universiteit, om op de hoogte te blijven van technologische ontwikkelingen. Zo kunnen we gezamenlijk bekijken hoe we deze zinvol kunnen inzetten in de samenleving (advies 12). We verstrekken subsidie aan welzijnsorganisaties zoals Libertas en Radius, die o.a. 'computercafé's' organiseren. Tijdens deze structurele en tijdelijke activiteiten hebben ouderen de mogelijkheid hebben hun digitale vaardigheden te vergroten (advies 6).

Openbare ruimte: toegankelijkheid en veiligheid voorop

Een stagiaire bij de Beleidsonderzoek en Analyse afdeling brengt tot eind maart 2016 op basis van de beschikbare informatie de vitaliteit van de 54 Leidse buurten in beeld. Dit gebeurt op basis van inkomensgegevens (sociaal economische status), voorzieningenniveau in de buurt, Wmo gebruik, ervaring van de leefomgeving en de sociale contacten in de buurt. Met de beschikbare gegevens, ontstaat op deze manier ook inzicht in de financiële situatie van ouderen (advies 7).

Advies 15:

De gemeente hanteert "tien richtinggevende kaders" voor de inrichting van de openbare ruimte (zie <http://gemeente.leiden.nl/fileadmin/risdata/2015-10-27/1107406-150915ruimte-voordestad.pdf>). De zevende luidt als volgt:

Veiligheid en toegankelijkheid voorop

Kader

We doen geen concessies aan veiligheid. En toegankelijkheid (gebruiksvriendelijkheid van de openbare ruimte, ook voor mensen met een fysieke beperking, staat hoog in het vaandel.

Toelichting

De overheid heeft een zorgplicht voor de openbare ruimte. Bij alle aanpassingen in de openbare ruimte als gevolg van de nieuwe visie staat veiligheid (zowel technisch als sociaal en qua gezondheid) en toegankelijkheid onverminderd voorop. Meer specifiek kan dit betekenen dat wanneer een initiatief afbreuk doet aan veiligheid en/of toegankelijkheid, de gemeente haar rol hierin neemt en het initiatief in die vorm niet verder door kan laten gaan.

Advies 16:

De gemeente benut de uitkomsten van de tweejaarlijkse stadsenquête onder meer als cyclisch screeningsinstrument voor de kwetsbaarheid van de 10 wijken in Leiden. Via sociale wijkteams, wijkregisseurs en andere voelhoorns in de stad houden we bovendien ook permanent de vinger aan de pols van buurten/wijken.

Seniorenmakelaar

Woningcorporatie Ons Doel start dit jaar (2016) met een pilot met de werktitel 'de seniorenmakelaar' ([advies 11](#)). De corporatie is met welzijnsorganisatie Radius in gesprek om te kijken of ouderenadviseurs in de sociaal wijkteams, die dicht bij ouderen in de wijk staan, hier iets in kunnen betekenen. Hier volgt richting de zomer van 2016 meer informatie over. Uit onderzoek blijkt dat lage verhuiscapaciteit te maken kan hebben met verschillende oorzaken, zoals de angst om sociale contacten in de buurt (een ondersteunend netwerk) kwijt te raken. Financiële drempels kunnen een andere reden zijn om als oudere niet te willen verhuizen. Middels deze pilot zullen deze oorzaken in kaart gebracht worden en zal met ouderen gekeken worden naar mogelijke oplossingen. Middels de pilot wordt eveneens geïnventariseerd wat Ons Doel, de gemeente of andere partners daar in kunnen betekenen.

Aandacht voor mantelzorgers

Advies 19 tot en met 23.

Mantelzorgorganisaties als Eva (voorheen Bureau Informele Zorg van ActiVite) worden betrokken bij relevante bijeenkomsten als die van 28 januari 2016 j.l.

Sinds 1 januari 2016 is het Bureau informele zorg van Activite actief als lokaal expertisecentrum informele zorg onder de naam Eva. Eva is ontstaan uit de wens van het mantelzorgakkoord Leiden (2013) om een meer onafhankelijk lokaal expertise centrum informele zorg in te richten. Bij Eva kunnen zowel mantelzorgers, zorgvrijwilligers als professionals terecht voor informatie en advies. Er is via de website van Eva veel informatie te vinden, maar er blijft ook een mogelijkheid voor individuele ondersteuning en begeleiding.

Eva heeft een mantelzorgconsulent en een mantelzorgmakelaar in dienst die individuele begeleiding van mantelzorgers bieden. Deze functies kunnen ook hulp bieden bij het organiseren van de mantelzorg, de weg wijzen in de regelgeving, respijtmogelijkheden, etc. Eva gaat veel aandacht besteden aan het 'vinden' van de mantelzorgers en publiciteit geven aan hun bestaan en functie voor alle mantelzorgers in de stad.

Samen met de mantelzorgakkoord partners is er vanaf 2013 gewerkt aan de versterking van de positie van de mantelzorger. Het samenspel tussen cliënt, mantelzorger en professional heeft veel aandacht gekregen in de vorm van trainingen aan de professionals van de akkoordpartners en andere geïnteresseerde instellingen in de stad. Dit blijft nog steeds een punt van aandacht.

Twee stagiaires houden zich momenteel bezig met praktijkonderzoek naar de factoren die overbelasting bij mantelzorgers veroorzaken en voorkomen. Een van hen is aan de slag via het samenwerkingsproject tussen gemeente Leiden en Hogeschool Leiden (Wmo-werkplaatsen). De andere stagiair is werkzaam bij sociaal wijkteam Leiden-Noord. Middels contact met Alzheimer Nederland komen eveneens signalen binnen van mantelzorgers.

Respijtzorg is in diverse vormen beschikbaar in Leiden. Eva werkt aan een digitale lokale respijtwijzer zodat mantelzorgers ook een beter inzicht kunnen krijgen in de mogelijkheden in de regio. Vraagverlegenheid blijft echter een aandachtspunt. De consulent mantelzorg heeft o.a. als taak hier aandacht voor te hebben en de professionals en mantelzorgers zelf op te ondersteunen.

Wat betreft de outreachende taak van sociaal wijkteams, wijkverpleegkundigen en huisartsen, is gemeente Leiden namens vele regiogemeenten in gesprek met zorgverzekeraar Zorg en Zekerheid. Onderzocht wordt op welke thema's en op welke wijze de gemeente samen kan werken met Zorg en Zekerheid om de samenwerking tussen deze partijen te verbeteren. Doel van deze samenwerking is in te zetten op preventie en vroeg signalering om te kunnen zorgen voor kwalitatieve en tijdige zorg en ondersteuning aan inwoners en betrokken mantelzorgers.

Bijlage 2 – Adviezen uit het ongevraagde advies Langer Zelfstandig Wonen

1. Zorg voor overzichtelijk ondersteuningsaanbod waarin de kernwaarden uit het advies 'Beter Oud' (zeggschap, menswaardigheid, wederkerigheid, kwaliteit en doelmatigheid en omgeving) aan bod komen en stimuleer ontwikkelingen op dit terrein.
2. Bezuinig niet op bestaande en effectief bewezen preventieve welzijnsinitiatieven en projecten. Functie van de bibliotheek in de wijk: niet onderschatten.
3. Regel beter dan tot nu toe de gratis en onafhankelijke cliëntondersteuning in de verordening en beleidsregels Wmo 2016 en 2017. Maak burgers expliciet duidelijk dat zij hier recht op hebben.
4. Ga versneld ouderen informeren over wonen, welzijn en zorg op een toegankelijke en begrijpelijke manier.
5. Stel een ouderenpanel/klankbord in dat zich uit kan spreken over inhoud, vorm en kwaliteit van de gemeentelijke informatie aan ouderen (papier en digitaal).
6. Stimuleer en eventueel faciliteer het digivaardig worden van ouderen.
7. Start in 2016 een onderzoek naar de financiële situatie van ouderen.
8. Zorg voor meer ontmoetingsmogelijkheden in de wijk/buurt, stimuleer waar nodig en faciliteer nieuwe initiatieven. Sluit aan op initiatieven van ouderen zelf en benut hierbij de structuren die binnen wijken en buurten al bestaan.
9. Gebruik verschillende manieren om ouderen mee te laten praten en denken over het beleid en de uitvoering in hun stad/ buurt/ wijk/ straat.
10. De gemeente moet vanaf heden de regierol op zich nemen en nieuwe initiatieven niet alleen in woord, maar ook in daad gaan stimuleren.
11. Gemeente en woningcorporaties: kom met ideeën om de financiële drempels voor ouderen te slechten die hen ervan weerhouden te verhuizen.
12. Gemeente, zorgaanbieders en corporaties moeten in goed overleg meer informatie verstrekken over de mogelijkheden die domotica biedt.
13. Maak gebruik van kennis en ervaring bij initiatieven van ouderen zelf die op dit gebied aanwezig is. De Adviesraad adviseert het college dit initiatief om te vormen tot een pilot en hieraan in de lokale en/of landelijke media publiciteit te geven.
14. Start een panel van ervaringsdeskundigen om beleid en uitvoering van de gemeente m.b.t. inrichting en kwaliteit van de openbare ruimte ook vanuit de bril van de kwetsbare burger te bezien/te beoordelen. Schouw met dit panel met een bepaalde frequentie een buurt/wijk.
15. Maak voor de Adviesraad en Leidse burgers in een overzicht duidelijk op welke wijze de gemeente op dit moment al invulling geeft aan 'een toegankelijke openbare ruimte voor kwetsbare burgers' en streeft naar een uitnodigende leefomgeving, die burgers stimuleert naar buiten te gaan.
16. Ontwikkel of maak gebruik van een cyclisch screeningsinstrument dat een risico analyse maakt van kwetsbaarheid van mensen in buurten/wijken zodat vroeg signalering plaats kan vinden en tijdig actie kan worden genomen.
17. Stimuleer dat ouderen tijdig nadenken over hun toekomstige situatie waarin ook beperkingen aan de orde kunnen zijn
18. Zorg dat welzijnsvoorzieningen en (thuiszorg) activiteiten in buurten en wijken gecontinueerd kunnen worden.

19. Betrek mantelzorgers veel meer dan tot nu toe bij het hulpverleningsproces als gelijkwaardige partner van de professional.
20. De gemeente dient alles op alles te zetten om de mantelzorger die niet in beeld is bij professionals (de hiervoor genoemde 'restgroep') alsnog in beeld te krijgen. Een belangrijke outreachende taak is daarbij weggelegd voor de sociale wijkteams, de wijkverpleegkundigen, de huisartsen en de medisch specialisten.
21. Ondersteuning van de mantelzorger betekent het bieden van informatie wat betreft regelingen die er voor mantelzorgers bestaan.
22. De mantelzorger moet ondersteund en geholpen worden bij het organiseren van zijn/haar taak, zodat bij dreigende overbelasting adequaat kan worden gehandeld.
23. Mantelzorgers moeten zo nu en dan verlost kunnen worden van hun taak (respijtzorg).